Nr 38

Konstitutionsutskottets betänkande i anledning av motion om utvidgning av tryckfrihetsförordningens tillämpningsområde.

Motionen

I motionen 1972:50 av herr Björk i Göteborg (s) hemställs "att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om tilläggsdirektiv till 1970 års utredning om enhetlig reglering i grundlag av yttrandefriheten i massmedier m. m., avseende utvidgning av tryckfrihetsförordningens tillämpningsområde genom omarbetning av TF:s 1 kap. 5 §". Enligt motionären bör nu övervägas sådan utvidgning av tryckfrihetsförordningens (TF) tillämpningsområde att detta omfattar, förutom skrift som framställts i tryckpress, även skrifter som mångfaldigats på annat sätt. Motionären framhåller därvid bl. a. att huvudsyftet med TF är att bereda ett gott skydd för yttrandefriheten och att det från denna synpunkt inte kan ha avgörande betydelse att skrifter mångfaldigas enligt ett visst tekniskt förfarande.

I övrigt hänvisas till motionen.

Gällande ordning och dess tillkomst

Utom vad gäller bestämmelserna i 2 kap. om allmänna handlingars offentlighet är TF tillämplig endast på tryckta skrifter. Till skrift hänförs också karta, ritning eller bild, även om den inte åtföljs av text. Med tryckt skrift förstås enligt 1 kap. 5 § TF "skrift, som framställts i tryckpress".

Den i 1 kap. 5 § TF givna bestämningen av begreppet tryckt skrift infördes genom nuvarande TF. Tidigare gällde att till tryckt skrift hänfördes "sådan skrift som genom tryck utgives". 1944 års tryckfrihetskommitté föreslog i sitt förslag till tryckfrihetsförordning (SOU 1947:60) den nuvarande, mera preciserade definitionen. Avsikten var att utesluta skydd för skrifter som mångfaldigats på annat sätt, t. ex. genom hektografering, stencilering, ljuskopiering eller fotografisk kopiering. Bakom begränsningen låg bl. a. tanken, att den särskilda tryckfrihetsrättsliga regleringen är behövlig endast beträffande skrifter framställda med sådana tekniska metoder som – typiskt sett – möjliggör mångfaldigande och spridande av en skrift i ett mycket stort antal exemplar. Flera remissinstanser kritiserade den gjorda avgränsningen och förordade en mera vidsträckt begreppsbestämning. Därvid framhölls bl. a. den tekniska utvecklingen i fråga om mångfaldigande av skrifter. I propositionen (prop. 1948:230) medgav departementschefen (s. 117 f.) att det fanns omständigheter som kunde tala för en viss utvidgning av tryckfrihets-

förordningens tillämplighet till att omfatta även skrifter som framställts på annat sätt än genom tryckning i tryckpress. Departementschefen fann det emellertid synnerligen svårt att genomföra en dylik utvidgning på sådant sätt att begreppsbestämningen inte blev alltför obestämd. Han anförde vidare bl. a.:

Det tekniska förfarandet för mångfaldigande av skrifter synes väl vara underkastat en snabb utveckling genom tillkomsten av nya maskiner och metoder, vilka i effektivitet närma sig tryckningen, men ännu synes denna utveckling icke ha nått därhän att ett oavvisligt behov föreligger att utsträcka tryckfrihetsförordningens tillämplighet till dessa metoder. – – – Jag anser därför, i likhet med de sakkunniga, att utgångspunkten för begreppsbestämningen, tryckning i tryckpress, icke för närvarande bör övergivas.

Konstitutionsutskottet (KU 1948:30 s. 39) anslöt sig till departementschefens uppfattning men betonade samtidigt vikten av att den tekniska utvecklingen följdes med uppmärksamhet.

Massmedieutredningen

Massmedieutredningen (Ju 1970: 59) tillkallades 1970 för att utreda frågan om enhetlig reglering i grundlag av yttrandefriheten i massmedier m. m. Utgångspunkten för utredningens överväganden bör enligt direktiven vara att yttrandefriheten i massmedia skall beredas ett så fullständigt och effektivt skydd som möjligt och att de grundläggande reglerna därom skall finnas i grundlag. Som första uppgift för utredningen anges att undersöka vilka slag av massmedier som bör omfattas av det grundlagsmässiga skyddet. Att detta bl. a. skall omfatta tryckt skrift fastslås. I direktiven tas även upp frågan om en utvidgning av skyddet, så att detta kommer att gälla också för andra än tryckta skrifter. I denna del uttalas följande:

Vidare aktualiseras frågan huruvida särskilda regler till skydd för yttrandefriheten bör finnas även i fråga om andra skrifter än sådana som framställts i tryckpress. TF gäller f. n. endast det senare slaget av skrifter. Bl. a. bör övervägas huruvida stencilerade och på liknande sätt mångfaldigade skrifter skall jämställas med tryckta skrifter i tryckfrihetsrättsligt hänseende.

Utredningsarbetet pågår.

Utskottet

I förevarande motion aktualiseras frågan om att vidga tryckfrihetsförordningens tillämpningsområde utöver skrifter som framställts i tryckpress. Denna fråga ingår enligt direktiven i den pågående massmedieutredningens uppdrag. Motionens syfte är sålunda redan tillgodosett. Någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen erfordras därför inte.

Utskottet hemställer

att riksdagen förklarar motionen 1972: 50 besvarad med vad utskottet anfört.

Stockholm den 31 oktober 1972

På konstitutionsutskottets vägnar

GUNNAR LARSSON

Närvarande: herrar Larsson i Luttra (c), Adamsson (s), Nelander (fp), Henningsson*(s), fru Thunvall (s), herrar Boo (c), Johansson i Trollhättan (s), Mossberg (s), Pettersson i Örebro (c), Andersson, Sten, i Stockholm (s), Werner i Malmö (m), Bergqvist (s), Norrby i Åkersberga (fp), Schött* (m) och Wictorsson (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Göteborgs Offsettryckeri AB 72 1759 S Stockholm 1972